

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ

Захаркін О.О.,

д.е.н., проф., доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми

o.zoaharkin@finance.sumdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9317-252X>

Чухно Р.Ю.,

студентка кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми, Україна,

ruslanachukhno@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5975-4905>

Іншина Н.О.,

студентка кафедри фінансових технологій і підприємництва,

Сумський державний університет, м. Суми, Україна,

На сьогодні домогосподарства є основою економічного устрою держави, вагомим джерелом інвестиційних ресурсів, ключовим фактором формування платоспроможного попиту, що є запорукою успішного функціонування суб'єктів господарювання та формування державного та місцевих бюджетів. Разом з тим, в умовах пандемічної кризи багато домогосподарств опинились у скрутному становищі через зростання безробіття, зниження доходів, появою додаткових витрат на медичні потреби. Тому питання забезпечення фінансової безпеки домогосподарств набули особливої актуальності і вимагають негайного вирішення як на рівні самого домогосподарства, так і держави в цілому. Метою даної роботи є дослідження сутності фінансової безпеки домогосподарства та факторів, що на неї впливають, розробка сучасних теоретико-методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки домогосподарств та пошуку ефективних напрямів її забезпечення. У статті було проаналізовано загальне становище домогосподарств в Україні за остання роки та виявлено, що їх кількість поступово скорочується через загальні негативні демографічні процеси та втрату частини територій. Проведений аналіз останніх досліджень та публікацій щодо питань фінансової безпеки домогосподарств дозволив систематизувати підходи різних авторів до визначення цього поняття та його змістовного наповнення та сформуванню власне бачення його сутності. Було визначено місце домогосподарства в системі відносин з іншими економічними суб'єктами, що є передумовою його успішного функціонування та розвитку. В результаті дослідження було виокремлено зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на фінансову безпеку домогосподарств в сучасних умовах пандемічної кризи. Проведено динамічний аналіз розмірів номінального ВВП на одне домогосподарство, співвідношення ставок за депозитами та рівня інфляції за декілька останніх років. За даними провідних рейтингових агентств були проаналізовані показники якості життя населення України. Також були досліджені внутрішні фактори впливу на фінансову безпеку домогосподарств, такі як: рівень освіченості, фінансової грамотності, кваліфікованості; рівень економічної активності домогосподарства, рівень раціональності використання ресурсів. В результаті було визначено, що більшість із розглянутих факторів мають негативний вплив на фінансову безпеку домогосподарств, який посилюється в умовах пандемії.

***Ключові слова:** домогосподарства, фінансова безпека домогосподарств, пандемічна криза, ресурси домогосподарств, якість життя, рейтинги.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2022.1-1

ВСТУП

У сучасному суспільстві якість фінансів домогосподарств є основним показником добробуту населення. Визначаючи обсяг платоспроможного попиту в економіці, домогосподарства є основою для успішного розвитку корпоративних та публічних фінансів, а особисті заощадження представляють собою потужний інвестиційний ресурс, використання якого здатне забезпечити потреби в інвестиціях на державному та корпоративному рівнях.

За роки незалежності кількісні характеристики домогосподарств України зазнали певних змін. У таблиці 1 наведено статистичні дані щодо кількості та складу домогосподарств за 2008-21р. Як видно з таблиці за останні роки кількість домогосподарств в Україні суттєво скоротилась, в першу чергу, через анексію Криму

та частини Донбасу, а також через загальні негативні демографічні тенденції, що притаманні не лише Україні, а й іншим країнам Європи.

Таблиця 1 – Характеристика домогосподарств в Україні [1]

	2008	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість домогосподарств (тисяч)	17199,0	15073,7	15033,4	14985,6	14934,9	14881,7	14784,3	14678,1
одна особа	24,3	20,6	19,6	20,0	20,3	19,8	18,7	18,1
дві особи	26,9	32,8	33,0	32,4	32,8	34,2	35,3	36,4
три особи	24,8	25,0	26,3	26,9	25,8	24,7	26,2	25,6
чотири особи	15,9	13,9	14,3	13,6	13,6	13,7	12,5	12,5
п'ять осіб і більше	8,1	7,7	6,8	7,1	7,5	7,6	7,3	7,4
Частка домогосподарств з дітьми до 18 років (%):	37,8	38,2	38,2	38,2	37,8	37,9	37,7	37,8
Частка домогосподарств без дітей (%):	62,2	61,8	61,8	61,8	62,2	62,1	62,3	62,2

Пандемічна криза, яка вирує в світі протягом останніх двох років внесла свої корективи у життєдіяльність багатьох домогосподарств. Для фінансів домогосподарств з'явилися нові виклики та ризики, що вимагає реалізації нових підходів до забезпечення їх фінансової безпеки. В першу чергу, це стосується питань формування стабільних доходів домогосподарств, основою таких переважно є заробітна плата їх працездатних членів. У той же час саме в період карантинних обмежень спричинених пандемічною кризою, рівень доходів багатьох домогосподарств значно знизився. Особливо це стосується домогосподарств, доходи яких формуються за рахунок приватного підприємництва та малого бізнесу. Це ставить під загрозу не лише безпеку окремих домогосподарств, а й держави в цілому. Саме тому виникає потреба у розробці сучасної ефективної системи індикаторів, за допомогою яких можна оцінити рівень фінансової безпеки домогосподарства та інструментів її підтримки в умовах пандемічної кризи.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

На сьогодні в економічній літературі сформувалося декілька визначень економічної категорії «домогосподарство» [2, 3, 4, 5]. Так, сайт «Словopedia» [6] визначає домашнє господарство як: «... суб'єкт економічної діяльності, що складається з однієї чи кількох осіб, які найчастіше є родичами та мешкають разом; забезпечують економіку ресурсами, товарами та послугами в обмін на блага, які споживають спільно». Закон України «Про сільськогосподарський перепис» визначає домогосподарство як «...сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життєдіяльності, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких із цих стосунків, або перебувати і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи» [7].

Аналіз рівня наукового інтересу до питань фінансів домогосподарств в світовому масштабі проведений за допомогою програми Google Trends показав, що саме особисті фінанси є предметом підвищеної уваги з боку науковців (рис. 1).

Опрацювання вітчизняної та закордонної літератури показало, що останнім часом сформувалося декілька підходів до визначення фінансової безпеки домогосподарств та розкриття сутності і змістовного наповнення цього поняття. Серед вітчизняних науковців значний внесок у розвиток методології та практики вирішення проблем фінансової безпеки домогосподарств зробили: О. Барановський [8], О. Глущенко [9], М. Данилюк [10], О. Драган [11], М. Зварич [12], Г. Коцюрубенко, Н. Шикіна [13], О. Лиса [14], Н. Нагайчук [4], А. Полторака, М. Каземирчик, А. Поліщук [14], Р. Сніщенко [16] та інші.

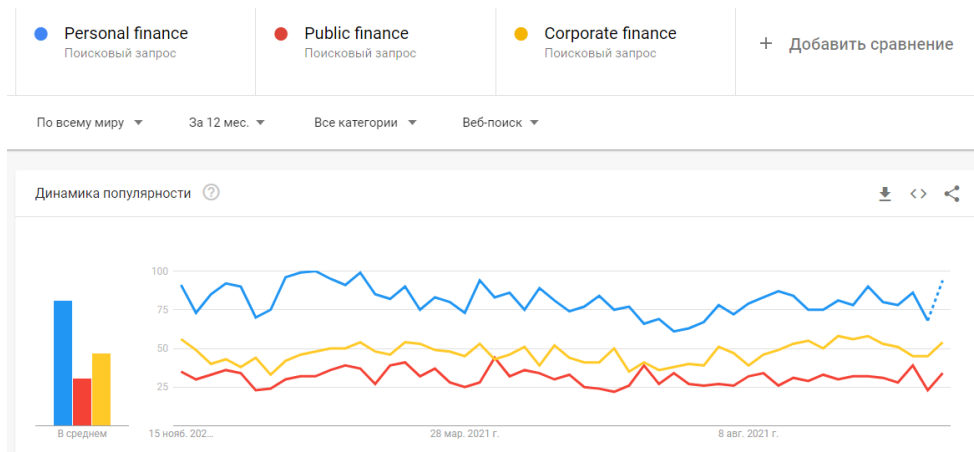

Рисунок 1 – Пошукові запити в системі Google (авторська розробка)

Наприклад, М. Зварич розглядає це поняття з позиції можливості домогосподарств протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, що дозволить реалізовувати фінансові інтереси всіх членів домогосподарства та створювати їм необхідні життєві умови [12]. Схоже визначення цього поняття наводить у своїй роботі М. Данилюк, яка розглядає специфічні ризики, притаманні саме домогосподарствам та аналізує їх взаємозв'язок з іншими учасниками економічних процесів [10]. В. Коваленко та Н. Мацедонська під фінансовою безпекою домогосподарства розуміють їх можливість приймати відповідні рішення щодо управління власними ресурсами, що сприятимуть реалізації інтересів домогосподарств в межах правового середовища [17]. Таким чином, узагальнюючи вищенаведені визначення можна зазначити, що фінансова безпека домогосподарств це їх здатність протидіяти внутрішнім та зовнішніми фінансовим загрозам, зберігаючи при цьому повноцінну життєдіяльність та можливість для сталого розвитку. Саме сталий розвиток передбачає не лише задоволення поточних потреб домогосподарства (їжа, одяг, комунальні витрати тощо), а й можливість розвиватися (отримувати нову освіту, поліпшувати житлові умови, тощо).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження сутності фінансової безпеки домогосподарства та факторів, що на неї впливають, розробка сучасних теоретико-методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки домогосподарств та пошуку ефективних напрямів її забезпечення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використовувались методи економічного, системного і порівняльного аналізу та синтезу. При обробці даних використовувались розрахунково-аналітичні, статистичні, графічні та метод рейтингової оцінки, метод бібліометричного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під фінансовою безпекою людини розуміється стан життєдіяльності громадянина, який забезпечує правовий та економічний захист його життєвих інтересів, підтримуються його конституційні права, забезпечується гідний рівень життя людини незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Основною функцією держави у цьому випадку є забезпечення встановлених соціальних стандартів та гарантій, що дозволяють працездатним громадянам та пенсіонерам вести фінансово забезпечений гідний спосіб життя. Порушення прав споживачів, низький розмір пенсій та заробітної плати, високий рівень безробіття, знецінення заощаджень, падіння реальних доходів

населення та зuboжіння, збільшення диференціації доходів та майнового розшарування суспільства – основні загрози не лише фінансовій безпеці громадян, а й усієї держави загалом. Фінансова безпека громадян багато в чому визначається загальним станом економіки та грамотною фінансовою політикою, що проводиться у державі. Таким чином, фінансова безпека домогосподарства є похідною функції особистої фінансової безпеки та безпосередньо залежить від забезпечення необхідного рівня добробуту та стабільності окремих громадян.

Між державою, підприємствами, фінансово-кредитною системою та домогосподарствами постійно виникає рух грошових потоків на різних принципах та умовах. Ці відносини можна розподілити за трьома групами в залежності від характеру руху коштів. Так рух коштів між домогосподарством і державою, як правило, відбувається на принципах безповоротності та еквівалентності, що характерно для фінансових відносин. Наприклад, з одного боку відбувається сплата податків членами домогосподарства до державного чи місцевих бюджетів (ПДФО, військовий збір), а з іншого, – держава сплачує заробітну плату, стипендії, пенсії, соціальну допомогу, тощо, тим самим забезпечуючи нормальну життєдіяльність домогосподарств.

Інший тип відносин, який реалізується у формі грошового обігу, проявляється у взаємодії домогосподарств з підприємствами та іншими суб'єктами господарювання, реалізується на принципах безповоротності, але еквівалентності. Наприклад, це можуть бути відносини з роботодавцями, де еквівалентність виявляється у формі оплати праці або відносини, пов'язані із купівлею товарів чи отриманням послуг, з якими щоденно стикаються домогосподарства.

І нарешті, відносини домогосподарств із фінансово-кредитною системою здійснюються на принципах платності, зворотності та терміновості. Це може бути отримання кредитів в банках чи навпаки розміщення коштів на депозитах, що дозволяє отримати додатковий пасивний дохід.

Фінансова безпека домашніх господарств безпосередньо залежить від надходження грошових коштів та інших фінансових ресурсів та їх витрачання на поточні потреби домогосподарств, заощадження та інвестування у розвиток. Відповідно на фінансову безпеку домогосподарств впливають безліч чинників, які умовно можна розділити на внутрішні та зовнішні.

Вплив зовнішніх чинників проявляється у залежності показників фінансової безпеки домогосподарств від фінансової та соціальної політики, що здійснюється державою, ключовим індикатором успішності якої є розмір ВВП. На рисунку 2 наведена динаміка зміни показника розміру номінального ВВП на одне домогосподарство в Україні в гривневому та доларовому вимірах.

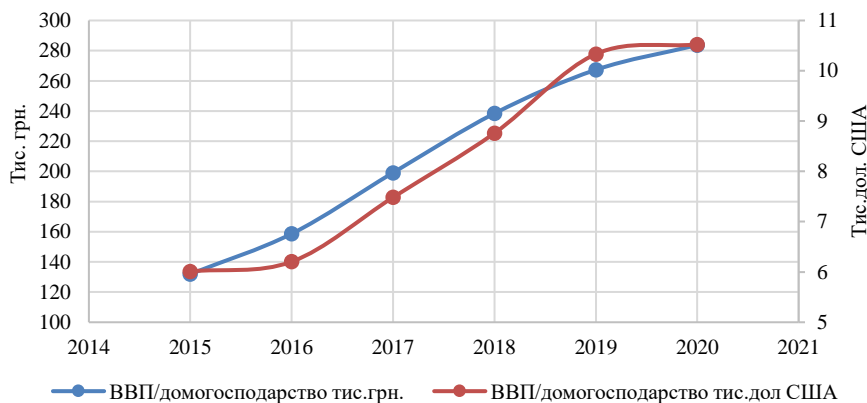

Рисунок 2 – Розмір номінального ВВП на одне домогосподарство (побудовано авторами на основі даних [1])

Як видно з рисунку 2 протягом останніх років спостерігається стійка тенденція зростання питомої частини ВВП у розрахунку на одне домогосподарство, як в гривневому, так і в доларовому еквіваленті. Це позитивно позначається на рівні фінансової безпеки та належить до зовнішніх чинників впливу на неї.

Ще одним індикатором, що характеризує рівень фінансової безпеки домогосподарств є порівняння ставок за депозитами та рівнем інфляції (рис. 3).

Рисунок 3 – Ставки за депозитами та рівень інфляції (побудовано авторами на основі даних [1, 18])

У нашій країні, де низький рівень розвитку фондового ринку та фінансової грамотності населення депозити залишаються найбільш популярним джерелом отримання пасивних доходів. Ще донедавна ставки за депозитними операціями в гривнях становили 15-20% річних, що давало можливість отримувати доволі непоганий додатковий дохід і тим самим підвищити свою фінансову безпеку.

Протягом останніх двох років ставки суттєво знизилися, і наразі вони становлять 5 – 7% річних в гривнях та 0,01 – 1,5% в іноземній валюті, а з урахуванням ПДФО та військового збору реальна дохідність депозитів є ще меншою. З рисунку 3 видно, що майже весь пандемічний період 2020-21 років дохідність депозитів була меншою ніж рівень інфляції, перерахований у річному вимірі. Таким чином, депозити вже повноцінно не відіграють роль інструмента забезпечення додаткової фінансової безпеки домогосподарств.

До зовнішніх факторів, що впливають на фінансову безпеку домогосподарства належать рівень освіти, медицини, людського розвитку, тобто показники, які визначають якість життя населення. Оцінити рівень цих показників можна через систему рейтингів, що формуються провідними світовими агентствами. В таблиці 2 зведено рейтинги якості життя населення в Україні. Як видно з таблиці за більшістю показників Україна посідає середні позиції в світових рейтингах.

Серед внутрішніх факторів, що формують фінансову безпеку домогосподарств доцільно виділити такі як: рівень освіченості, фінансової грамотності, кваліфікованості, рівень економічної активності домогосподарства, рівень раціональності використання ресурсів.

Рівень освіченості населення характеризується, в першу чергу, ефективністю діяльності закладів вищої освіти. В Україні вища освіта представлена розгалуженою мережею університетів, інститутів, коледжів, училищ. Останніми роками в системі вищої освіти відбувається поступове скорочення кількості закладів професійної освіти. Це призводить до дефіциту кадрів робітничих професій і перекоосу в бік університетської освіти, якість якої не завжди знаходиться на необхідному рівні.

Аналогічну тенденцію демонструють показники кількості осіб, що отримали вищу освіту (рис. 4).

Таблиця 2 – Рейтинги, що характеризують якість життя населення [19]

Показник	Значення	Позиція України
Рівень безробіття	9,3	52
Рівень бідності (% населення за межею бідності)	3%	132
Індекс продовольчої безпеки	63	54
Індекс вартості життя	30,05	121
Рейтинг за вартістю нерухомості	1 081,08 \$	90
Рівень освіти населення	0,768	34
Індекс рівня вищої освіти	45,1	38
Рівень витрат на охорону здоров'я (% от ВВП)	7,0%	73
Індекс рівня медицини	53,43	72
Індекс безпеки здоров'я	38,0	94
Очікувана тривалість життя (років)	72	123
Індекс людського розвитку	0,779	74
Індекс щастя	4,875	110
Рівень соціального розвитку	73,38	63

Незважаючи на наявність великої кількості навчальних закладів, в рейтингу індексів рівня освіти та вищої освіти України посідає 34 та 38 місця відповідно. Це свідчить про низьку якість освіти та нездатність наших ЗВО конкурувати з провідними світовими освітніми закладами.

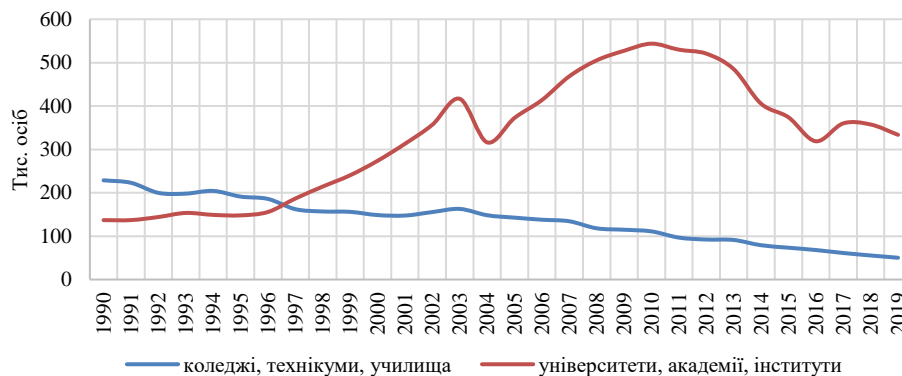

Рисунок 4 – Обсяги підготовлених фахівців закладами вищої освіти (побудовано авторами на основі даних [10])

Суттєвим фактором забезпечення фінансової безпеки домогосподарства є його економічна активність, під якою можна розуміти свідому діяльність людини з управління належними їй економічними ресурсами з метою отримання доходу. В цьому сенсі до видів економічної активності людини можна віднести трудову як фізичну, так і інтелектуальну діяльність за наймом, підприємницьку діяльність, діяльність в особистому підсобному господарстві, оскільки вона приносить дохід у натуральній формі. Економічно активна діяльність – це прерогатива людини, і в кожного з регіонів вона має свій рівень та обумовлена різними організаційними, соціальними та природними умовами. На сьогодні в Україні відбувається постійне скорочення зайнятого населення в усіх видах економічної діяльності. Загалом це здійснює негативний вплив на фінансову безпеку як держави, так і окремих домогосподарств.

Ключовим фактором, що визначає рівень фінансової безпеки домогосподарств є наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів, які є необхідними не тільки для

задоволення життєвих потреб, але й для здійснення інвестиційної та підприємницької діяльності. Фінансові ресурси домашніх господарств є складовою їх ресурсного потенціалу. Фінансові кошти, наявні у розпорядженні домогосподарств, можуть розглядатися як резерв нарощування обсягів інвестування як на державному, так і на регіональному рівнях. Активізація процесів залучення фінансових коштів домогосподарств в економічний оборот сприятиме зміцненню фінансової безпеки держави та окремих регіонів, підвищенню їхньої фінансової самостійності, зниженню негативного впливу нестабільності на світових фінансових ринках та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку.

Більшість сучасних науковців [3, 20, 21] структурують фінансові ресурси домогосподарств за критеріями можливих джерел їх формування:

– власні фінансові ресурси, до яких можна віднести заробітну плату, доходи від підприємницької діяльності, пенсії, стипендії, різні види соціальної допомоги, тощо. Як правило, ці фінансові ресурси є основним джерелом надходжень коштів в домогосподарствах, вони мають ознаку ануїтетних грошових потоків та є основою фінансової безпеки домогосподарств. Це підтверджується статистичним аналізом сукупної структури фінансових ресурсів домогосподарств (рис. 5) за 2010-20 роки, з якого видно, що основним джерелом доходів домогосподарств є саме надходження від оплати праці;

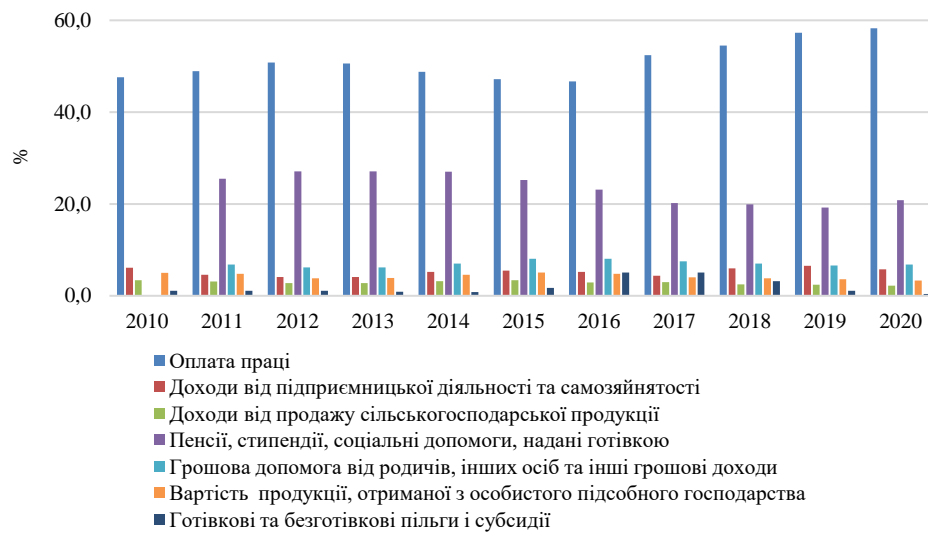

Рисунок 5 – Фінансові ресурси домогосподарств України (побудовано авторами на основі даних [10])

– позикові фінансові ресурси, тобто кошти які залучаються домогосподарством на умовах платності, зворотності та терміновості. Найбільш розповсюдженими серед них є банківські кредити (споживчі, іпотечні, тощо (рис. 6), а також кошти отримані від інших домогосподарств, держави та інших економічних суб'єктів. Переважно ці кошти залучаються для реалізації високвитратних інвестиційних потреб домогосподарств (придбання нерухомості, автомобіля, побутової техніки, ремонт в оселі, оплата навчання, відпочинку, тощо). У більшості випадків вони мають разовий характер та представляють собою зобов'язання домогосподарств, які необхідно погашати протягом декількох років;

– додаткові фінансові ресурси, до яких відносять надходження, що мають випадковий, нерегулярний характер (продаж майна, страхові виплати, разова допомога, тощо), або мають характер пасивного доходу (відсотки за депозитами, кошти отримані від здачі майна в оренду, тощо).

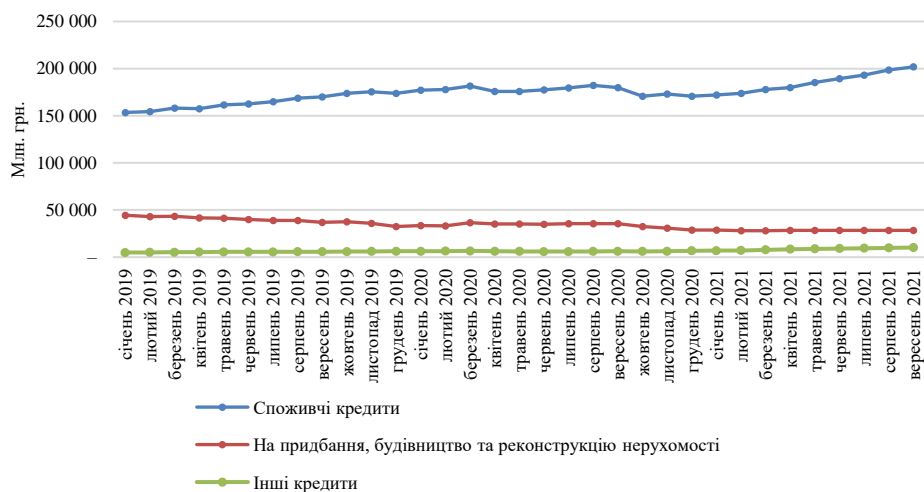

Рисунок 6 – Види кредитів та обсяги кредитування домогосподарств (побудовано автором на основі даних [18])

За іншою ознакою фінансові ресурси домогосподарств структуруються залежно від цільового характеру їх подальшого використання через формування своєрідних відокремлених фондів: фонду споживання та фонду заощадження. Фонд споживання, призначений для задоволення особистих потреб домогосподарства та акумулює кошти для поточних потреб; фонд заощаджень може бути використаний у майбутньому або на придбання дорогих товарів або як капітал для отримання прибутку. Переважна більшість домогосподарств формує фонд заощаджень або через просте накопичування коштів переважно в іноземній валюті, або через розміщення на депозитних рахунках в банках.

За даними НБУ на сьогодні у населення знаходиться майже 600 млрд. грн. готівкових коштів [22]. Щодо валютних заощаджень, то тут експерти різняться в їх оцінках, наводячи цифри від 40 до 85 млрд. дол. США. Обсяги депозитних заощаджень домогосподарств в національній та іноземній валюті наведено на рисунках 7 та 8.

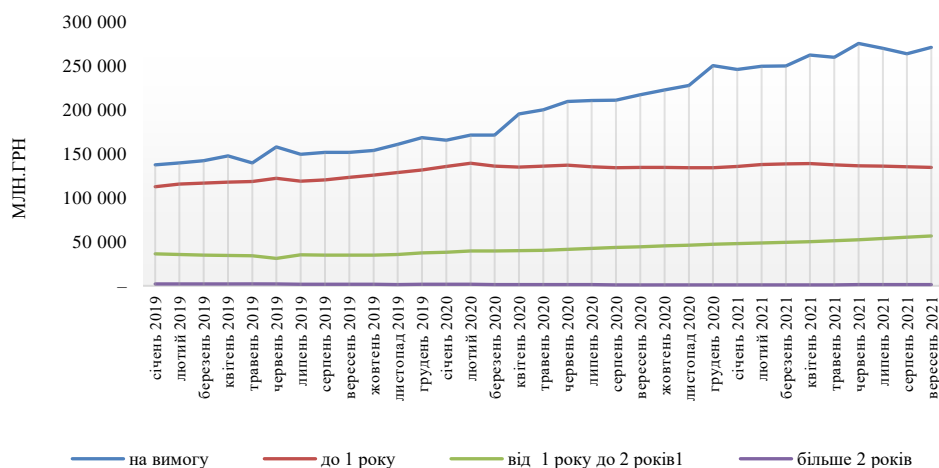

Рисунок 7 – Депозити домогосподарств в національній валюті (побудовано авторами на основі даних [18])

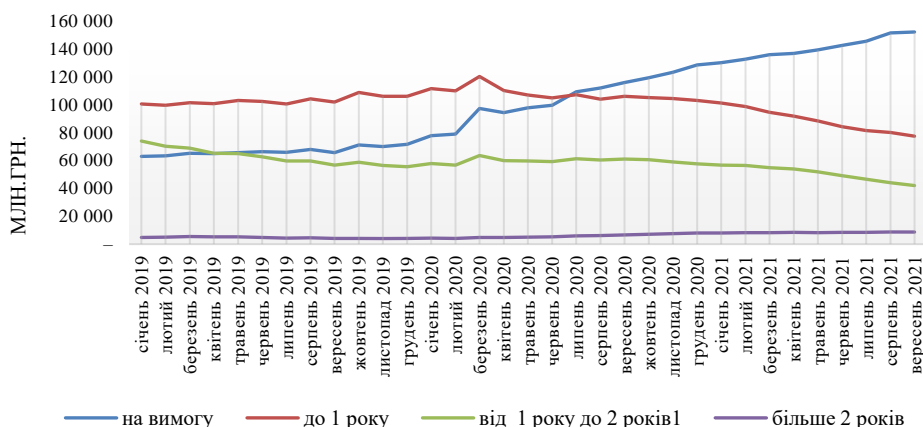

Рисунок 8 – Депозити домогосподарств в іноземній валюті
(побудовано авторами на основі даних [18])

Отже, можна зазначити, що в умовах пандемії фінансова безпека, в першу чергу, має бути забезпечена самим домогосподарством через реалізацію таких заходів:

- створення умов для стабільного отримання доходів у вигляді заробітної плати, пасивних доходів, доходів від альтернативної діяльності (підприємницька діяльність, підсобне господарство, тощо);
- постійний моніторинг витрат та відмова від тих, які не мають обов'язкового першочергового характеру (дороговартісний відпочинок, предмети розкоші, ресторани, автомобілі, тощо).

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна відзначити, що фінансову безпеку домогосподарства слід визначити як сукупність умов та факторів, що забезпечують незалежність його економічної системи, її стабільність та стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення. Кризові явища, спричинені пандемією Covid-19 викликали нові загрози, які особливі відчутно проявились на рівні домогосподарств. Втрата робочих місць, зниження заробітної плати, падіння надходжень від альтернативних джерел фінансового забезпечення, збільшення витрат на профілактику захворювання, лікування стали ключовими чинниками, що вплинули на фінансову безпеку домогосподарств протягом останніх двох років. У зв'язку з цим виникла потреба у розробці нових механізмів та важелів підтримки фінансової стійкості домогосподарств як з боку їх самих, так і не державному рівні.

SUMMARY

Zakharkin O., Chukhno R., Inshina N. Factors of impact on financial security of households in conditions of pandemic crisis.

Today, households are the basis of the state's economic system, an important source of investment resources, a key factor in the formation of effective demand, which is the key to the successful operation of economic entities and the formation of state and local budgets. At the same time, during the pandemic crisis, many households found themselves in a difficult situation due to rising unemployment, declining incomes, and the emergence of additional medical expenses. Therefore, the financial security issues of households have become particularly relevant and require immediate solutions both at the level of the household and the state as a whole. The purpose of this work is to study the essence of financial security of the household and the factors that affect it, the development of modern theoretical and methodological approaches to assessing the level of financial security of households and finding effective ways to ensure it. The article analyzed the general situation of households in Ukraine in recent years and found that their number is gradually declining due to general negative demographic processes and the loss of part of the territory. The analysis of recent research and publications on the financial security of households has allowed to systematize the approaches of various authors to the definition of this concept and its content and form their own vision of its essence. The place of the household in the system of relations with other economic entities was determined, which is a prerequisite for its successful functioning and development. As a result of the study, external

and internal factors influencing households' financial security in the current conditions of the pandemic crisis were identified. A dynamic analysis of the nominal GDP per household, the ratio of deposit rates, and inflation over the past few years. According to the leading rating agencies, the quality of life of the population of Ukraine was analyzed. The internal factors influencing the financial security of households were also studied, such as level of education, financial literacy, qualification, the level of economic activity of the household, the level of rational use of resources. As a result, it was determined that most of the factors considered hurt the financial security of households, which has increased in a pandemic.

Keywords: households, financial security of households, pandemic crisis, household resources, quality of life, ratings.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 21.11.2021).
2. Білоус І.І. Основні чинники впливу та загрози фінансовій безпеці домогосподарства. *Ефективна економіка*. 2020. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8104> (дата звернення 21.11.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.61.
3. Кізима Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку. К. : Знання. 2010. 431 с.
4. Нагайчук Н.Г. Уточнення змісту поняття «фінанси домогосподарств» у розрізі навчальної дисципліни «фінанси». *Фінансовий простір*. 2014. № 2. С. 100-105.
5. Тарасюк М.В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці. *Інноваційна економіка*. 2013. № 9. С. 11-16.
6. Домашнє господарство. Універсальний словник-енциклопедія. *Словopedia*. URL: <http://slovpedia.org.ua/29/53396/10443.html> (дата звернення 21.11.2021).
7. Про сільськогосподарський перепис: Закон України від 23 вересня 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-17#Text>.
8. Барановський О.І. Філософія безпеки : монографія. К. : УБС НБУ, 2014. Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
9. Глушенко О.В. Фінансові ресурси домогосподарств як складова частина фонду національного добробуту України. *Економічний аналіз*. 2016. Том 24. № 1. С. 122-132.
10. Данилюк М.М. Фінансова безпека домогосподарств в умовах фінансової нестабільності. *Економіка, фінанси, право*. 2019. № 5(4). С. 6-8.
11. Драган О.О. Фінансова безпека домогосподарств: поняття та сутність. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. №8. С. 173-176.
12. Зварич М.С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2015. № 15. С. 130-133.
13. Коцюрубенко Г., Шикіна Н. Оцінювання фінансової безпеки домогосподарств: методичний та аналітичний аспекти. *Економіка та суспільство*. 2021. №25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-40>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/269/257> (дата звернення 23.11.2021).
14. Лиса О.В. Загрози фінансовій безпеці вітчизняних підприємств і домогосподарств на сучасному етапі. *Бізнес Інформ*. 2018. №11. С. 427-433.
15. Полторац А.С., Каземирчик М.С., Поліщук А.І. Пріоритетні загрози фінансовій безпеці в умовах трансформаційних процесів у сучасній економіці. *Modern Economics*. 2020. № 24(2020). С. 157-163. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-25](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-25). (дата звернення 23.11.2021).
16. Сніщенко Р.Г. Методологічні проблеми та особливості аналізу й оцінки фінансової безпеки домогосподарств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 27(2). С. 105-109.
17. Коваленко В.В., Мацедонська Н.В. Сутність фінансової безпеки домогосподарств та напрями її забезпечення. *Економічний простір*. 2021. №167. С. 111-114. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-20> (дата звернення 23.11.2021).
18. Національний банк України. Веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 23.11.2021).
19. Інформаційний портал NoNews. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries> (дата звернення 23.11.2021).
20. Лойко Д.М. Динаміка змін у структурі споживання домогосподарств України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2018. №7. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-7-4046> (дата звернення 23.11.2021).
21. Сидорова А.В., Коваленко А.О. Доходи та витрати населення: статистичне оцінювання, моделювання та прогнозування. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1(22). С. 154-162.
22. У Нацбанку оцінили обсяг готівки в руках у населення. *Слово і Діло*. Веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/04/novyna/finansy/naczbanku-oczinily-obsyah-hotivky-rukax-naselennya> (дата звернення 23.11.2021).

REFERENCES

1. State Statistics Service of Ukraine: official website. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (date of the application 21.11.2021).

2. Bilous, I. (2020). The main factors influencing and threatening the financial security of the household. *Efektivna ekonomika*, 8. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8104> (date of the application 21.11.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.61.
3. Kizima, T. (2010). *Household Finance: Modern Paradigm and Development Dominants*. Kyiv: Znannya.
4. Nahaichuk, N. (2014). Clarifying the meaning of the term "households finance" in the context of the subject "finance". *Financial space*, 2, 100-105.
5. Tarasyuk, M. (2013). Functions of household finances in the market economy of the Postkrizovogo period. *Economic Bulletin of the University*, 21(1), 230-235.
6. Household. Universal dictionary-encyclopedia. Slovopecta. Retrieved from <http://slovopecta.org.ua/29/53396/10443.html>.
7. On the Agricultural Census: Law of Ukraine of September 23, 2008. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-17#Text>.
8. Baranovsky, O.I. (2014). *Philosophy of security: monograph. Vol. 1: Fundamentals of economic and financial security of economic agents*. Kyiv: UBS NBU.
9. Hlushchenko, O.V. (2016). Financial resources of households as a part of Ukraine's national welfare fund. *Ekonomichnyy analiz*, 24(1), 122-132.
10. Danyliuk, M.M. (2019). Financial security of households in conditions of financial instability. *Economics. Finances. Law*, 5(4), 6-8.
11. Dragan, O.O. (2015). Financial security of households: concept and nature. *Market Relations Development in Ukraine*, 2015, 8, 173-176.
12. Zvorych, M.S. (2015). Theoretical approaches to defining the essence of households' financial security. *Scientific Bulletin of KSU. Series «Economic Sciences»*, 15, 130-133.
13. Kotsiurbenko, G. & Shykina, N. (2021). Assessment of financial security of households: methodological and analytical aspects. *Economy and Society*, 25. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-40> (date of the application 23.11.2021).
14. Lysa, O.V. (2018). The Threats to the Financial Security of the National Enterprises and Households at the Present Stage. *Business Inform*, 11, 427-433.
15. Poltorak, A., Kazemyrchyk, M. & Polishchuk A. (2020). Priority Threats to Financial Security in the conditions of the Modern Economy Transformation. *Modern Economics*, 24, 157-163. Retrieved from [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-25](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-25). (date of the application 23.11.2021).
16. Snishchenko, R.G. (2017), Methodological problems and features of analysis and assessment of household financial security. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, 27(2). 105-109.
17. Kovalenko, V., & Matsedonska, N. (2021). The essence of financial security of households and directions of its provision. *Economic Scope*, (167), 111-114. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-20/> (date of the application 23.11.2021).
18. National Bank of Ukraine: official website. Retrieved from <https://bank.gov.ua> (date of the application 23.11.2021).
19. Information portal NoNews. Retrieved from <https://nonews.co/directory/lists/countries> (date of the application 23.11.2021).
20. Loiko, D. (2018). Dynamics of changes in the structure of consumption of households in Ukraine. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*, 7. Retrieved from <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-7-4046> (date of the application 23.11.2021).
21. Sidorova, A. & Kovalenko, A. (2017). Income and expenditure: statistical estimation, modelling and forecasting. *Finance, accounting, banks*, 1(22), 154-162.
22. U Natsbanku otsynily obsyah hotivky na rukakh u naseleण्या. *Slovo i Dilo*. Website. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/04/novyina/finansy/naczbanku-oczynily-obsyah-hotivky-rukax-naseleण्या> (date of the application 23.11.2021).